

DELY PÉTER

Kábítószer és kábítószer-bűnözés Afganisztánban

Tanulmányomban az Afganisztán területén termesztett és előállított kábítószerrel, az általa generált társadalmi és nemzetközi problémákkal kívánok foglalkozni. Az ópium és a belőle előállított heroin már régóta a térség jellemző „exportcikke” volt, azonban a 2001 szeptember 11. utáni nemzetközi beavatkozás és NATO-műveletek következtében – amikor a világ közvéleménye az afgán heroin mennyiségének csökkenésére számított – drasztikus növekedés indult a művelésbe bevont területeket és a termelt mennyiséget illetően. A megtermelt kábítószer nagyobb százaléka Európába és a volt szovjet utódállamokba került, ahol egyrészt erősíti a szervezett bűnözés térnyerését, másrészt az okozott hatásokkal a társadalmat gyengíti. Mindazonáltal a békeműveletekben részt vevő országok lakosaiban joggal vetődik fel a kérdés, miért kell eurómilliárdokat költeni egy távoli országra, ha annak semmiféle pozitív hatása nem érezhető.

Az afgán kábítószer-probléma megítélése közel sem ilyen egyszerű. Történelmi, politikai, társadalmi okok összehatása vezetett a jelenlegi – és jó néhány éve állandósulni látszó – helyzethez.

Abban a kivételes szerencsében volt részem, hogy lehetőségem nyílt közelről szemlélni a kábítószer elleni küzdelmet: 2008-ban az Európai Unió rendőrségi missziójának (*European Police Mission in Afghanistan*) kábítószerügyekért felelős tanácsadójaként az országban tartózkodtam, közvetlen tapasztalatokat szerezve. Kidolgoztam képzéseket a kábítószer elleni küzdelemmel foglalkozó rendőri egységeknek (*Counter Narcotics; CN*), nemzetközi együttműködésben készítettünk stratégiákat, és tanácsokkal segítettük a rendőri felső vezetőket. Az írásomban szereplő adatok, információk nagy része is ebből az évből származik. Jó volna hinni, hogy az elmúlt időben a helyzet pozitív irányba változott, ám a sajtóban és az ENSZ éves kábítószer-jelentéseiben¹ fellelhető adatok szerint ez nem történt meg, és nem is várható a közeljövőben.

Dean Henderson könyvének nyolcadik fejezete foglalkozik az afgán ópiumtermesztés és herointermelés kérdésével. A könyv nem kevesebbet állít,

¹ World Drug Report. United Nations Office on Drug and Crime, 2008–2014

mint hogy az afgán–pakisztáni határvidéken a mákültevények terjedése, és az előállított heroin külföldre juttatása az amerikai Központi Hírszerző Ügynökség, a CIA tevékenységének tulajdonítható. Henderson szerint az „arany háromszög” a vietnami háború alatt volt a világ vezető ópiumtermesztő régiója, de az oroszok afganisztáni bevonulása, és az Amerikai Egyesült Államok mudzsáhideket támogató politikája után a hangsúlyt az „arany félhold” terület kapta.² Jelen írás nem kíván sem a 2001 előtti helyzettel, sem különböző titkosszolgálatok érintettségének kérdésével foglalkozni, azt azonban érdemes megemlíteni, hogy az afgán–pakisztáni vidéken előállított ópium mennyisége 1982 és 1983 között megduplázódott³. Ugyancsak érdekes tény, hogy az amerikaiak által támogatott volt mudzsáhid parancsnok, *Gulbuddin Hekmatjar* jelenleg az egyik legnagyobb földtulajdonos a délkeleti ország-
részen⁴, ahol a termesztés történik.

Az Afganisztánból induló nemzetközi kábítószer-kereskedelem

A 2000 előtti években a világ elhitte, hogy az Afganisztánban termesztett ópium és a belőle előállított heroin a tálib rezsimet gazdagítja, annak anyagi erőforrása. Az ópiumtermesztésre kivetett húszszázalékos adó (zakát) becslések szerint mintegy húszmillió dolláros bevételt hozott. A 2001-ben bekövetkező terrorcselekmény és az utána meginduló nemzetközi intervenció hatására joggal lehetett arra számítani, hogy az ópiumtermesztésnek leáldozik.

Mint az az 1. és a 2. számú ábrákon látható, 2001-ben jelentős volt a visszaesés, ez azonban a kialakult belpolitikai helyzetnek volt tulajdonítható. 2002-ben fejlődés indult, ami 2007–2008-ban érte el a csúcspontját. Az ábrákon egy visszaesés látható 2004 és 2005 között, ez azonban nem a kábítószer-ellenes tevékenységnek, hanem sokkal inkább a kedvezőtlen időjárásnak, és egy növényi járványnak tulajdonítható. 2008 után már nem esett vissza jelentősen a termesztés, sőt 2013-ra a korábbi csúcsot is megdöntötte.

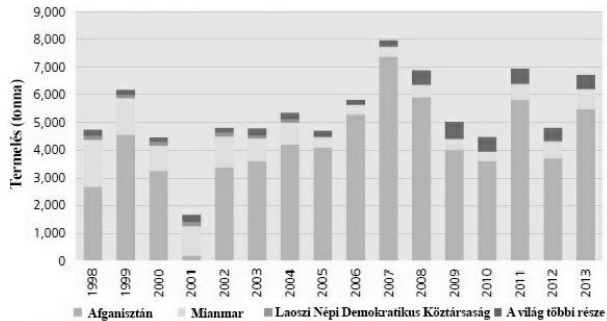
2008-ban, amikor az Eupol-misszióhoz kerültem kábítószer-ellenes tanácsadóként, a helyzet a mélyponton volt. Ekkor az előző évben termesztett nyolcezer-kétszáz tonna ópiummal Afganisztán a világ össztermelésének ki-

² Dean Henderson: *Big Oil and Their Bankers in the Persian Gulf*. 3rd ed., 2008

³ World Drug Report. UNODC, 2010, p. 38.

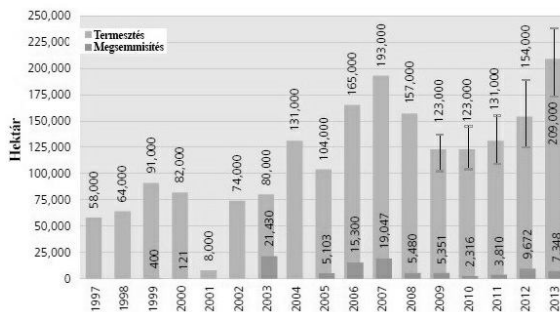
⁴ Biography. Gulbuddin Hekmatjar. Afghanistan Online, <http://www.afghan-web.com/bios/today/ghekmatjar.html>

1. számú ábra
A világ összesített ópiumtermesztése
(1998–2013)

Forrás: World Drug Report, UNODC, 2013, p. 22.

2. számú ábra
Ópiummák-ültetvények és megsemmisítésük Afganisztánban
(1997–2013)

Forrás: UNODC World Drug Report, 2013, p. 21.

lencven százalékát adta. A teljes lakosság tizenkét százaléka valamilyen módon érintett volt az ópium-előállításban. Az előállított mennyiség négy milliárd amerikai dollár bevételt hozott, ami a teljes afgán bruttó hazai termék

(GDP) harminc százaléka. Az UNODC becslése szerint ennek a bevételnek megközelítőleg a negyede jutott az ópiumot termeszto földműveseknek.⁵

A pakisztáni határvidéken és az északi területeken titkos laboratóriumok százai állították elő a nagy tisztaságú heroint (2006-ban csak a felszámolt laboratóriumok száma 269 volt)⁶.

Az ország déli-délkeleti része az ópiumtermesztés és -előállítás fő régiója. Hét tartomány: Helmand, Kandahár, Nímruz, Faráh, Uruzgán, Daikund és Zábul a nagy hétnek nevezett központ. Az ok kettős: egyrészt a pakisztáni határ közelsége miatt itt alakultak ki a csempésztúvonalak, illetve itt volt erős a külföldi támogatottság. Másrészt az angol gyarmati időben a britek kísérleteket tettek az öntözéses gazdálkodás meghonosítására, ennek következtében az amúgy száraz területeken mind a mai napig kiválóan működő öntözőcsatorna-rendszert építettek ki, ami nyilvánvalóan kedvez az ópiumültetvényeknek.

Kábítószer-bűnözés és narkóterrorizmus

Véleményem szerint nem szorul különösebb magyarázatra, hogy az ópium⁷ és az ebből befolyó pénz a bűnözés, a terrorizmus és a korrupció melegágya a legmagasabb szintekig. Afganisztánban a kábítószer előállítása, értékesítése, használata tilos, külön kábítószer-ellenes törvény (*Counter Narcotics Law*) szabályozza mind a tiltásokat, mind az ellene való fellépés módját. A kábítószerrel külön rendőrség (*Counter Narcotics Police-Afghanistan; CNPA*) és bíróság (*Criminal Justice Task Force; CJTF*) foglalkozik. A kábítószer-ellenes rendőrség vezetője helyettes belügyminiszteri rangban van. Mindezen túl van kábítószer elleni minisztérium (*Ministry of Counter Narcotics*) is, ahol nem a bűnügyi intézkedéseket, hanem a társadalmat védeni igyekvő megelőzési programokat koordinálják.

A helyzet ennek ellenére riasztó: a már ismertett mennyiségeken túl 2008-ban a kábítószer elleni minisztérium a következő adatokat hozta nyilvánosságra 2007-re vonatkozóan: egy adag ópium (ez megközelítőleg három gramm) ára negyven afgáni⁸, ami a helyi viszonyok között sem nevezhető

⁵ World Drug Report. UNODC, 2008, p. 40.

⁶ Uo.

⁷ A 2013. évi becsült mennyiség ötezer-ötszáz tonna. World Drug Report, UNODC, 2014

⁸ Afganisztán hivatalos pénzneme. Rögzített árfolyamon tartják: egy amerikai dollár ötven afgánit ér.

drágának. A minisztérium adatai szerint a népesség tíz-tizenöt százaléka ópiumfüggő⁹.

Szintén ismert tény, hogy a kábítószer-kereskedelem miatt a korrupció hatalmas méreteket öltött az országban, rendőrök, rendőri vezetők, politikusok érintettek a természetben és a kereskedelemben, ezzel minden Afganisztánban dolgozó rendőrségi tanácsadó szembesült.¹⁰

2008. július 27-én a *The New York Times* hasábjain *Thomas Schweich* hosszú írást jelentetett meg, ami rendkívüli módon felháborította az afgán kormányzatot, és kellemetlen helyzetbe hozta az Egyesült Államok kormányát is. Schweich Amerika kabuli nagykövetségének kábítószeres ügyekért felelős megbízottja volt 2006 és 2008 között nagyköveti rangban. Ekként hozzájutott a legbizalmasabb információkhoz, és bejárása volt a legmagasabb politikai körökbe mind hazájában, mind Afganisztánban. A cikkben olyan információk vannak, amelyek korábban minősített adatokként voltak elérhetők.

Mivel a cikk jelen pillanatban is megtekinthető a *The New York Times* weboldalán, a következőkben az afgán kábítószerhelyzet vonatkozásában hivatkozásként használom.¹¹

Nemzetközi tévhit, hogy a kábítószerből származó bevétel a tálib mozgalom és a különböző terrorista szervezetek fő bevételi forrása lenne. A valóságban a profit nem egészen negyven százaléka köthető az ellenállási mozgalmakhoz vagy az azokat támogató személyekhez. Ilyen például a már korábban említett Hekmatjar. A profit és a termelés nagyobb része az afgán kormány felelős beosztású embereihez kapcsolható. Az afgán kormánynak, sőt az Amerikai Egyesült Államoknak sem érdeke a kábítószer-termesztés visszaszorítása.

Abdul Dzsabar Szabit legfőbb ügyész bemutatott egy listát a nyugati tanácsadóknak, ezen húsz magas beosztású hivatalnok neve szerepelt, akik vagy közvetlenül, vagy a korrupció révén köthetők a kábítószer-kereskedelemhez. Ezt a listát átadta *Hamid Karzai* afgán elnöknek, aki megtiltotta, hogy a listán szereplő személyek közül bárki ellen eljárás induljon.¹² A tiltás

⁹ A drogfüggők a minisztérium megfogalmazásában az ópiumfüggők, nem számolják hozzá a rendszeresen hasist vagy cannabist fogyasztókat. A nemzetközi tanácsadók megbeszélésein, és az ezekről készült jelentésekben a lakosság harminc százaléka van rendszeres kábítószer-fogyasztóként említve. Még a rendőrségen belül is tíz százalék az arány.

¹⁰ Introduction Course CN presentation. PPT. Eupol, 2008, pp. 2–3.

¹¹ Thomas Schweich: Is Afghanistan a Narco-State? *The New York Times*, 27 July 2008. http://www.nytimes.com/2008/07/27/magazine/27AFGHAN-t.html?_r=0

¹² Uo.; Ezt a lista valóban létezik, illetve létezett, az Eupol képviselőjeként magam is láttam az UNODC által létrehozott bünyügyi igazságszolgáltatásért felelős különítmény (Criminal Justice Task Force; CJTF) mentori értekezletén.; 2008 július 16-án Karzai elnök menesztette Abdul Dzsabar Szabitot, miután felvetődött a lehetőség, hogy kandidálni kíván az elnöki posztra.

okát Karzai elnök világosan megmagyarázta az amerikaiaknak: Karzai pastu¹³ származású, és Afganisztán délkeleti részén pastu többségű a lakosság. Innen való az elnök politikai támogatóinak, szavazóinak nagy része is. Ha tehát a helyi lakosok a termesztés akadályozása miatt megharagszanak a regnáló kormányra, akkor az elnök elveszítené politikai támogatottságát, és megbukna. Ez természetesen senkinek sem volt érdeke a külföldi hatalmak közül. Amit azonban Karzai nem magyarázott el, az az, hogy a családjának hatalmas földterületei vannak az ország déli-délkeleti részén, és idősebbik testvére hatalmas pénzhez jutott az ópium termesztéséből.¹⁴ Ugyanez volt elmondható az ország más részéről származó politikai vezetőkrol is.

Az országban több mint százötvenezer hektáron folyt ópiumtermesztés¹⁵. Nyilvánvalóan a leghatékonyabb kábítószer-ellenes intézkedés a mákföldek elpusztítása. Ilyen területnagyság mellett ennek leghatékonyabb módja a levegőből történő permetezés lenne, amire láthatunk példát a világ számos részében. Ezt azonban az elnök nem hagyta jóvá, azzal indokolva a döntését, hogy a légi permetezés félreértésekre adna okot: az egyszerű vidéki emberek azt hinnék, mérgezik őket. Így a permetezéssel történő irtás ötletét elvetették. Maradt a kézzel, munkagépekkel történő irtás. Az ezt végrehajtó rendőrség és az őket támogató külföldi rendőrségi szakértők ígéretet kaptak arra, hogy afgán katonai zászlóaljakat vezényelnek ki a megsemmisítésre szánt ópiumföldekhez, hogy megvédjék a rendőröket. Ezek a katonai alakulatok soha nem érkeztek meg a helyszínekre. A kipurított területek elhanyagolható mértékben befolyásolták a termesztést, a kikerkező rendőröket rendre megtámadták fegyveres csoportok.

Az ültetvénymegsemmisítések közbeni fegyveres konfliktusok gyakoriságából és eloszlásából kiderül, hogy a megsemmisítésre ítélt területek környékén gyakoribbak a konfliktusok. Az incidensek száma jelentős növekedést mutat a nyári hónapokban (*3. számú ábra*). Igaz, ez magyarázható a hideg téli időjárással is, de nem hagyhatjuk figyelmen kívül az ópiumbetakarítás időszakát sem¹⁶.

A másik megoldás az ültetvények visszaszorítására az a kezdeményezés volt, hogy támogatják azokat a földműveseket, akik vállalják, hogy legalább egy évig nem ültetnek mákot a területükön. Ennek azonban egy igen egysze-

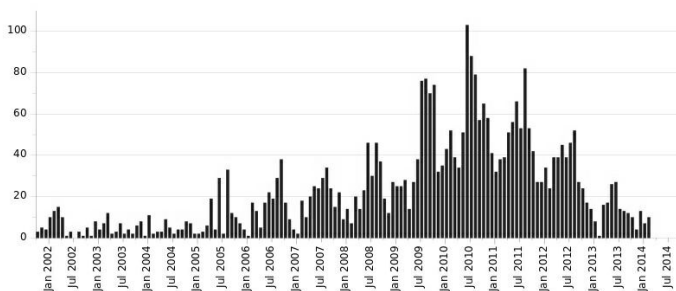
¹³ A legnagyobb népcsoport Afganisztánban.

¹⁴ Thomas Schweich: i. m.

¹⁵ World Drug Report. UNODC, 2013, p. 21.

¹⁶ A betakarítási időszakban viszonylag nyugalom van, hiszen mindenki a földeken dolgozik, utána azonban több pénz jut a fegyverekre.

3. számú ábra
A szövetséges haderő veszteségei havi bontásban
(2002–2014)

Forrás: Vida Csaba PPT-előadása. Válságkörzetek és Nemzetközi Békemissziók és Műveletek. 2014

rű buktatója volt: a nyers ópium ára átlagban százhuszonöt dollár volt kilogrammonként. Egy hektár mákföld így megközelítőleg négyezer-hatszáz dollár bevételt hozott. Bármely más növény esetében az elérhető legmagasabb hozam kétszázhetven dollár környékén járt.¹⁷ Az a kevés gazda, aki részt vett a kezdeményezésben, csak úgy tudta a földje bérleti díját kitermelni, ha a leégetett mákföld helyére cannabist ültetett.¹⁸ 2004 óta Herát környékén egy másik kezdeményezés is folyamatban van: sáfrány termesztésére igyekeznek rávenni a farmereket. A sáfrány termesztése rendkívül munkaigényes, a földeken rengeteg embernek, főként nőknek ad munkát. A hozam ellenben hatalmas: a piacon grammonként tizennégy dollárért értékesített sáfránypor hektáronként tizenkétezer dollár bevételhez juttathatja a földműveseket. A kezdeményezés ígéretes, bár vannak nehézségei: a sáfrány két év alatt hajt virágot, a földműveseknek pedig évente bevételhez kell jutniuk, hogy megéljenek. A második ok a kereslet: a sáfrány felvevőpiaca korlátozott, nem mérhető az ópiuméhoz.¹⁹

¹⁷ Introduction Course CN... i. m. 3. o.

¹⁸ Erre több példa volt Baglán tartományban, ahol a magyar tartományi újjáépítési csoport működött.

¹⁹ Dany Mitzman: Afghan farmers turn from opium's red poppies to saffron's red gold. Deutsche Welle, 12. 11. 2010. <http://www.dw.com/en/afghan-farmers-turn-from-opiums-red-poppies-to-saffrons-red-gold/a-6221037>

Rodolfo Peikov, a Nemzetközi Biztonsági és Együttműködési Intézet (*International Institute For Security and Cooperation; IISC*) tanácsadó tagja 2009 decemberében Moszkvában előadást tartott.²⁰ Ebben a kábítószer-terrorizmust öt kategóriára osztotta. Véleménye szerint a második kategória, amikor a terrorista szervezet védelmet nyújt a kábítószercsempészeknek, de maguk nem vonódnak bele a tevékenységbe. A határátlépési pontok és laboratóriumok elhelyezkedése szinte mind a szövetségesek által gyengén vagy egyáltalán nem ellenőrzött területeken található. Peikov szerint az ötödik kategória, amikor egy szervezet azért támogatja a kábítószer terjedését, mert az alapvetően gyengíti az általa megbuktatni kívánt társadalmi rendet. Ez a leírás tökéletesen ráillik a tálíb módszerekre. Az is elhangzott az előadásban, hogy a tálíb mozgalom jelenleg több pénzhez jut a kábítószer-kereskedelemből, mint amikor hatalmon volt. Annak idején a tálíb rezsim mind a kábítószer fogyasztását, mind a termesztését büntette, 2001 után csak a fogyasztást szankcionálták, a termesztést bátorították, ezzel finanszírozva mozgalmukat.²¹

Egy 2014. augusztus 3-án megjelenő cikk szerint eddig 7,6 milliárd dollárba került a kábítószer elleni küzdelem. Az egy év alatt megtermelt kábítószer értéke az afgán piacon másfél milliárd dollár, ez a nemzetközi piacon már hatvanmilliárdot ér. Az afgán farmerek részesedése 1,2 milliárd dollár, az afgán bűnözői csoportok 2,2 milliárdos bevételhez jutottak, míg a tálíb mozgalom 450 millió dollárral gazdagodott.²²

A kábítószer-kereskedelem visszaszorításának lehetőségei

A nyugati világ az elmúlt években dollár- és eurómilliárdokat költött az afgán kábítószerhelyzet javítására, minimális eredménnyel.

Az amerikai szervezetek főként az uniós országokat hibáztatják a gyenge rendőrség miatt, míg más szakértők a katonai erők e téren tanúsított közömbösségét vetik fel. Tény, hogy szinte valamennyi tartományi újjáépítési csoport – köztük a magyar is – nemzeti megkötései (*national caveats*) előkelő

²⁰ Rodolfo Peikov: Narcoterrorism. Moscow, December 9-10, 2009.

²¹ Bebesi Zoltán: Kábítószer-bűnözés és terrorizmus. Doktori értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem. Budapest, 2009, 64. o.

²² Sayed Sharif Amiry: Money on War Against Drug Wasted. ToloNews, 3 August 2014.
<http://www.tolonews.com/en/afghanistan/15815-money-on-war-against-drug-wasted/>

helyen említették, hogy a katonai alakulatok nem vehetnek részt kábítószer-ellenes vagy azzal kapcsolatos műveletekben.²³

Véleményem szerint a jelen helyzetből két kivezető út van. Az első az ópiumföldek nagy erővel történő irtása. Egy év alatt legalább a földek felét meg kellene semmisíteni. Ez természetesen nem lehetséges permetezés nélkül. Ennek bevezetéséhez erős politikai nyomást kellene gyakorolni a regnáló afgán kormányra, és széles körű felvilágosító tevékenységbe kell kezdeni a lakosság körében. A politikai nyomásgyakorlásra jelen helyzetben leginkább az Egyesült Államok volna képes, ám nem él e lehetőséggel.

Mivel Európában 2004 óta nem emelkedik a heroinfogyasztás mértéke, újabban a nagy felvevőpiac a volt szovjet utódállamok és Kína lett. Miután viszonylag csekély mennyiség jut belőle a tengerentúlra, érthető, hogy az Egyesült Államok Afganisztán-politikájának valóban nem központi kérdése a politikai nyomásgyakorlás.

A második lehetőség a kábítószer hírszerzési adatokra támaszkodva történő lefoglalása és megsemmisítése. Napjaink afgán viszonyai mellett (a korrupció mértéke a rendőrségnél és az egyéb hivatalos szerveknél) az országon belül erre nem sok esély van. A kábítószer-ellenes rendőrség 2008-as közleménye szerint 2007-ben lefoglaltak 1892 kg heroint, 19 314 kg ópiumot, 299 150 kg hasis, 540 kg morfint, 50 568 kg prekursor anyagot²⁴, megsemmisítettek 24 laboratóriumot, és eljárás alá vontak 496 személyt.²⁵ 2014. október 29-én a kábítószer-ellenes rendőrség vezetősége nagy felhajtás keretében megsemmisített húsz tonna kábítószer (936 kg heroin, 9474 kg ópium, 425 kg hasis, és 968 liter ecetsav-anhidrid²⁶). Ezt a mennyiséget 2014-ben foglalták le olyan ügyekben, amelyekben már bírósági ítélet is született.²⁷ Ezek imponáló adatok ugyan, de ha figyelembe vesszük az előállított mennyiséget, és az üzletágban tevékenykedők számát, akkor mindez elhanyagolható az egészhez képest. Főként ha hozzátesszük, hogy a szomszédos Iránban 530 tonnát (főként ópiumot és heroint) foglaltak le 2013. március és 2014. március között.²⁸

A megoldás a kriminalisztikában ismeretes ellenőrzött szállítás lehetne. Vagyis hírszerzési adatokra támaszkodva a hatóság tudomást szerez a terve-

23 Stephen M. Saideman – David P. Auerswald: Comparing Caveats: Understanding the Sources of National Restrictions upon NATO's Mission in Afghanistan. *International Studies Quarterly*, vol. 56, iss. 1, 2012

24 Kábítószerrel előállításához használt vegyi anyagok összefoglaló neve.

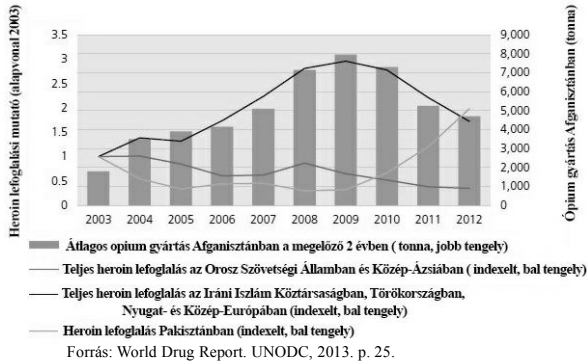
25 Introduction Course CN... i. m. 17. o.

26 (CH₃CO)₂O, kábítószer előállításához használatos prekursor anyag.

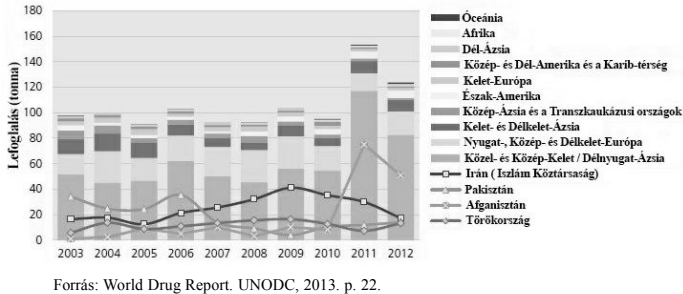
27 www.unodc.org

28 Iran says drugs seizures up over past year. AFP, 18 Mar 2014. <http://www.dawn.com/news/1093977>

4. számú ábra
Heroinlefogalások, és a termelés nagyságának alakulása

5. számú ábra
Heroinlefogalások országokénti bontásban

zett kábítószer-szállítmányról, titokban megfigyeli annak útját, de a lefoglalásra már külföldön kerül sor. Így egyrészt a földművesek már megkapják a bérüket, tehát az eljárással nem a szegénységben élő emberek szenvednek el a súlyosabb következményeket, hanem az eddig érinthetetlen „kábitószerkirályok”. Legalább egy éven keresztül kellene fenntartani a már felállított hírszerzőhálózatot az országban, ennyi idő alatt a kábítószerüzlet fő szervezői súlyos anyagi veszteségeket szenvednének el, és már lenne esély az egyéb civil

programok beindítására. 2008-ban a kínai nagykövetség rendőri attaséja utalt rá, hogy az Afganisztánnal közös, illetőleg a tádzsik–kínai és a pakisztáni–kínai határvonalon ilyen módszerekkel dolgoznak. Véleményem szerint ez lehet a titka Irán sikereinek is a nagy mennyiségű lefoglalások terén.

E módszer bírálói gyakran felvetik, hogy a felhalmozott készletekből Afganisztán még máktermesztés nélkül is vagy négy évig elláthatná a világot heroinnal. Véleményem szerint – bár a felhalmozott készletekről szóló adatok valóság – az első évben nemcsak a tárgyévi mennyiség jutna el a határra, hanem a lefoglalt áru pótlására küldött is.²⁹ Így szerencsés esetben a művelettel nemcsak az évi mennyiséget, hanem annak másfél-kétszeresét is le lehetne foglalni. Ez már valóban jelentős anyagi veszteség a termelői-előállítói oldalon.

Természetesen e megoldási javaslatok kizárólag nemzetbiztonsági, rendészeti jellegűek. Az elmúlt évek statisztikái, eredményei világosan mutatják, hogy a társadalmi, politikai megoldási kísérletek nem vezettek eredményre. Véleményem szerint a politikai udvariaskodás, és a látszatintézkedések ideje lejárt: a nemzetközi közösségnek szigorú nyomásgyakorlással kell a változtatásokat kikényszerítenie. Szakmai – és hangsúlyozottan nem politikai – oldalról úgy látom, amíg az afgán kormányzat, a rendőrség és a haderő működése a külföldi anyagi támogatáson múlik, nincs az a változás, amely ne lenne kikényszeríthető közös nemzetközi akarattal.

IRODALOM

Amiry, Sayed Sharif: Money on War Against Drug Wasted. *Tolo News*, 3 August 2014. <http://www.tolonews.com/en/afghanistan/15815-money-on-war-against-drug-wasted/>

Bebesi Zoltán: Kábítószer-bűnözés és terrorizmus. Doktori értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2009

Henderson, Dean: Big Oil and Their Bankers in the Persian Gulf. 3rd ed., 2008

Mitzman, Dany: Afghan farmers turn from opium's red poppies to saffron's red gold. *Deutsche Welle*, 12. 11. 2010. <http://www.dw.com/en/afghan-farmers-turn-from-opiums-red-poppies-to-saffrons-red-gold/a-6221037>

Peikov, Rodolfo: Narcoterrorism. Moscow, December 9-10, 2009.

Saideman, Stephen M. – Auerswald, David P.: Comparing Caveats: Understanding the Sources of National Restrictions upon NATO's Mission in Afghanistan. *International Studies Quarterly*, vol. 56, iss. 1, 2012

Schweich, Thomas: Is Afghanistan a Narco-State? *The New York Times*, 27 July 2008. http://www.nytimes.com/2008/07/27/magazine/27AFGHAN-t.html?_r=0

²⁹ Érthető módon, a lefoglalások miatt a kereslet nem csökkenne, a piac igényli az ellátást.